

ETIKA U OBRAZOVANJU ODRASLIH

Jelena Drakulić
Rijeka
jelena_drakulic@yahoo.com

Sažetak – *Obrazovanje odraslih posljednjih nekoliko desetljeća sve više počinje dobivati na važnosti. Pažnja se počela usmjeravati i na etičke pristupe u obrazovanju odraslih. Mnogi su autori raspravljali o različitim etičkim dilemama, predlagali etičke modele te nastojali osmisliti univerzalni etički kodeks za edukatore odraslih što ukazuje na značaj problema i na važnost rasprave o navedenoj temi. U Hrvatskoj, konkretno, osim etičkih kodeksa pojedinih institucija, ne postoji univerzalni etički kodeks koji bi priznao i zaštitio prava institucija, edukatora odraslih te samih polaznika edukacija. Svrha ovog rada je ponuditi kratak pregled rasprava različitih autora o navedenoj temi, pregled njihovih definicija etike i morala, prijedlog modela i principa etičkog ponašanja te načina na koji pokušavaju osmisliti univerzalni kodeks za edukatore odraslih. Svrha je, također, sve uključene u obrazovanje odraslih, počevši od institucija, pojedinaca koji poučavaju i onih koji se obrazuju, pa sve do društva koje čini (ili bi trebalo činiti) aktivno građanstvo, potaknuti na razmišljanje te pozvati na poduzimanje akcije i na sudjelovanje u stvaranju etičkog kodeksa za obrazovanje odraslih u Hrvatskoj.*

Ključne riječi: *etički kodeks, etika, integritet, moral, obrazovanje odraslih*

Uvodna razmatranja o moralu, etici integritetu

Etika je pojam koji zadire u sve pore društvenog života. Što je etika u pojedinom društvu razvijenija, to su moral i vrijednosti tog društva kvalitetniji. O kvaliteti društvenih normi ovisi i razvijenost pojedinog društva i zajednice, stoga ne možemo zanemariti aktualna etička pitanja ukoliko nam je cilj poboljšanje društva u kojem živimo. Obrazovanje općenito, pa tako i obrazovanje odraslih, predstavlja jedno od mnogobrojnih područja u kojima je etika pronašla svoje mjesto i koja se nipošto ne smije zanemariti. Dobro razvijen sustav obrazovanja odraslih uvjetuju brojni faktori poput kvalitete sadržaja koji se poučava, adekvatnosti nastavnih metoda koje se koriste kao i postojanje edukatora odraslih koji imaju visoko razvijenu

svijest o etici i etičnom ponašanju. Postojanje takvih edukatora bitno je iz razloga što upravo etika uči čovjeka kako se odnositi prema sebi i prema drugima na način da svi budu zadovoljni. Kako bismo uopće čovjeka mogli učiti etici, važno je znati i razumjeti pojmove morala, etike i integriteta. Upravo su oni ključni za identificiranje i rješavanje etičkih dilema i pitanja koja se pojavljuju.

Riječ “moral” potječe iz latinske riječi *mos*, koja u doslovnom prijevodu znači “vatrena težnja”, “hrabrost” (Ianinska, Garzia-Zamor, 2006). No, semantika se postepeno promijenila te sada postoje i brojna druga značenja navedenog pojma. Prema Klaiću (1974) ono izvorno znači običaj, ali se definira i kao “skup pravila određenog društva i društvene klase o sadržaju i načinu međusobnih odnosa ljudi i ljudskih zajednica”. Osim toga, obilježava i “propise i običaje o dopuštenom i nedopuštenom u odnosima ljudi i njihovim shvaćanjima i ponašanju” (Selaković, Vrančić, 1959, str. 624). Prema Websterovom rječniku, moral se definira kao “pridržavanje principa ispravnog ponašanja” (Ianinska, Garzia-Zamor, 2006). Postoje i druge definicije koje se radi njihove mnogobrojnosti neće navoditi, ali svima je zajedničko naglašavanje shvaćanja razlike između dobra i zla, kao glavnog obilježja morala.

Moralnost je socijalno konstruiran jezični koncept koji definira skup općeprihvaćenih principa i standarda ispravnog i pogrešnog ponašanja u kulturi ili društvu. (Walther, prema Ianinska, Gracia-Zamor, 2006). Navedena definicija implicira da su moralnost i moralni principi ljudski izumi. Primjer toga je postojanje moralnih vrijednosti koje se razlikuju od kulture do kulture kao što su stavovi o pobačaju, poligamiji, homoseksualnosti i ljudskoj žrtvi (Fieser, prema Ianinska, Garcia-Zamor, 2006). No, osim pojedinih razlika u moralnim vrijednostima, postoje i one koje su univerzalne, neovisne o kulturi. Kidder navodi sljedeće: poštovanje, nenasilje, dobrota, pravda, integritet, pomaganje, odgovornost, briga, hrabrost, mudrost i mir (Ianinska, Garcia-Zamor, 2006).

“Etika” dolazi od grčke riječi *ethos* koja je, također, kao latinska riječ *mos*, značila običaj. Stoga je i jasno zašto se te riječi ponekad koriste kao sinonimi. No, oni nemaju identično značenje. Etika je teorija o moralu, o njegovoj bitnosti, o oblicima njegova razvoja i uloji u društvenim odnosima. Najprije je samo opisivala i tumačila, poslije i određuje odnosno propisuje, time što iz uvjeta života i društva nastoji prikazati kako treba djelovati i ponašati se prema svojoj okolini (Selaković, Vrančić, 1959, str. 274). Ona ima zadatak ne samo da nas upozna s time što je moral, koje su njegove osnovne komponente, nego i da zauzme kritički stav prema postojećoj moralnoj praksi, da izvrši vrijednosnu ocjenu i da ukaže na prave i istinske vrijednosti (Klaić, 1974).

Korijen riječi “integritet” pronalazimo u latinskom jeziku (lat. *Integritas*), a znači cjelokupan, čitav, potpun, nedjeljiv (Klaić, 1974). Websterov rječnik definira integritet kao čitavost, odanost moralnim i etičkim principima, čvrstoća moralnog karaktera, poštenje (Ianinska, Garcia-Zamor, 2006). Osobni integritet je proces duboko ukorijenjen u etičke vrijednosti. Ono podrazumijeva da ne postoji razlika

u djelovanju pojedine osobe ovisno od situacije. Također, naglašava da će osoba uvijek rješavati konflikt na način da sačuva vlastiti integritet. Riječ koja se često spominje kao sinonim integritetu jest poštenje. No, Carter (1998, prema Ianinska, Garcia-Zamor, 2006) naglašava kako postoji bitna razlika među navedenim pojmovima. Osoba od integriteta je uvijek poštena, ali poštena osoba može imati malo integriteta jer ono zahtijeva više od poštenja. Stoga, Carter (1998, prema Ianinska, Garcia-Zamor, 2006) navodi tri koraka integriteta: 1) uviđanje razlike između dobra i zla, 2) djelovanje na osnovu tog uviđaja, čak i po osobnu cijenu i 3) jasno naglašavanje da dobro razumijemo tu razliku. Refleksija na to zašto vjerujemo da je akcija koju smo poduzeli ispravna ili pogrešna jest upravo ono što razlikuje osobu od integriteta od poštene osobe.

Važnost morala, etike i integriteta u obrazovanju odraslih

Nakon što je učinjena jasna distinkcija između morala, etike i integriteta možemo kompetentno raspravljati o važnosti primjene istih u obrazovanju odraslih. U okviru prethodno navedenih definicija, možemo reći da je moralna osoba ona koja djeluje u skladu s moralnim principima društva u kojem živi. U profesionalnom smislu, moralna osoba je ona koja djeluje prema skupu pisanih i nepisanih pravila o ponašanju pripadnika pojedine profesije, u ovom kontekstu, edukatora odraslih. Brockett (1990) predlaže šest moralnih principa koja se nalaze u “samom srcu prakse obrazovanja odraslih”:

- 1) poštovanje prema polaznicima edukacije
- 2) pravednost i jednakost prema polaznicima edukacije
- 3) obaveza prema polaznicima edukacije i svim uključenim stranama
- 4) milosrđe, minimaliziranje štetnih ishoda i maksimaliziranje pozitivnih
- 5) briga o polaznicima edukacije
- 6) samosvijest i refleksija na vlastiti rad kao edukator odraslih

To je ono što se od edukatora odraslih, kao moralne osobe, očekuje. Upravo iz razloga što edukatori odraslih dolaze iz različitih kultura, navedeni moralni principi mogu im poslužiti kao osnova za ponašanje koje je univerzalno prihvaćeno.

Etika se, kao što je već navedeno, odnosi na racionalnu analizu ljudskog ponašanja. Od edukatora odraslih se očekuje da djeluju racionalno kako bi zadržali odgovarajući društveni red. Odluke koje edukatori odraslih donose odnose se na to tko treba učiti, što se treba naučiti i čiji ciljevi trebaju biti prioritetni, što je ujedno i pitanje etike. Budući da je edukator taj koji donosi odluke o tome što treba učiti, bi li s njegove strane bilo etično da polaznike edukacije navodi na određeno mišljenje bez argumenata, bez da ponudi alternativu, bez da ukaže na izvore gdje se može pronaći više informacija o aktualnoj temi, bez da nudi pravo na iznošenje vlastitog mišljenja, itd.? Upravo iz tog razloga etika nalazi svoje mjesto u obrazovanju odra-

slih i općenito obrazovanju, kako bi spriječila sva ponašanja koja su u suprotnosti s Brockettovih šest moralnih principa.

Integritet je stup, osnova, profesionalnog života i ponašanja. Različiti etički kodeksi otkrivaju da se profesionalizam propagira kroz integritet. Stoga se za edukatore odraslih kaže da ne smiju davati lažne informacije, ne smiju krivo navoditi te da moraju biti poštteni, pravedni i poštovati druge. Drugim riječima, od njih se očekuje da djeluju s integritetom. Namjerno ili nenamjerno zanemarivanje etičkih dužnosti i povreda prava odraslih koji se obrazuju, narušava integritet. Josephson (1998, prema Ianinska, Garcia-Zamor, 2006) navodi neke od “neprijatelja” integriteta:

- (a) vlastiti interes – ono što mi želimo,
- (b) zaštita sebe – ono što ne želimo,
- (c) samozavaravanje – odbijanje objektivnog sagledavanja situacije.

Razumijevanje važnosti integriteta zahtijeva da se edukatori odraslih fokusiraju na vlastita profesionalna ponašanja jer njihovo ponašanje najviše utječe na polaznike edukacija.

Etička praksa u obrazovanju odraslih

Budući da je etika proces odlučivanja o tome što bi se trebalo napraviti, izbori koje edukatori odraslih kontinuirano donose, kao i odluka o tome što pojedinci trebaju naučiti ili kako se programi trebaju razviti, odražavaju etičku prirodu njihovih praksi. Mnogo situacija u praksi karakterizira višeznačnost i sukobljenost vrijednosti, a time edukatore odraslih sprječava da primjene standardizirana načela kao rješenja. Umjesto toga, edukatori počinju donositi odluke na temelju vlastitih uvjerenja o načinu na koji bi stvari trebale biti (Cervero, 1989, prema Imel, 1991). Međutim, takav način rješavanja problema nije uvijek ispravan, niti etičan. Stoga Brockett (1990) donosi model za edukatore odraslih koji im pomaže u procesu donošenja praktičnih odluka vezanih uz etička pitanja koja se pojavljuju. Tri dimenzije modela obuhvaćaju osobni sustav vrijednosti, razmatranje višestrukih odgovornosti i operacionalizaciju vrijednosti.

Prva dimenzija, **osobni sustav vrijednosti**, pomaže edukatorima odraslih da odgovore na pitanje: “Što ja vjerujem i koliko sam predan tim uvjerenjima?” Ova dimenzija podupire činjenicu da etička praksa počinje s razumijevanjem osobnih vrijednosti.

Razmatranje višestrukih odgovornosti, druga dimenzija, traži odgovor na pitanje: “Za koga sam ja odgovoran kao edukator odraslih?”. Zbog prirode njihova posla, edukatori odraslih odgovorni su za veliki broj subjekata: polaznike edukacija, instituciju za koju rade, poslodavce i organizacije zapošljavanja, stručne suradnike i druge članove društva. Ova dimenzija im pomaže da razmotre dostupne opcije ili mogućnosti kao izlaz iz konfliktnih situacija u kojima se mogu naći zbog odgovornosti koje imaju prema različitim akterima.

Treća dimenzija, **operacionalizacija vrijednosti**, pita: “Kako da svoje vrijednosti stavim u praksu?”. Brockett (1990) smatra da je za stavljanje vlastitih vrijednosti u praksu prethodno potrebno identificirati osnovna moralna načela, pri čemu sugerira korištenje svojih šest moralnih načela.

Etičke dileme u praksi obrazovanja odraslih

Bilo da ih priznaju ili negiraju, edukatori odraslih svakodnevno se susreću s etičkim dilemama u praksi. Neke uobičajene etičke dileme pojavljuju se u planiranju programa i u poučavanju odraslih.

Etičke dileme u planiranju programa

Planiranje programa u obrazovanju odraslih je kompliciran, višestapni proces koji zahtijeva donošenje brojnih odluka. Taj proces nije nimalo jednostavan iz razloga što na andragoge pritom utječe, ne samo vlastiti sustav vrijednosti, već i odgovornost koju imaju prema korisnicima čija očekivanja u vezi razvoja procesa programa i ishoda mogu biti različita. Etička pitanja u planiranju programa nastaju kada je bilo koja od alternativa povezana s pozicijama vrijednosti na koje se može gledati kao na neprihvatljive u odnosu na društvo, druge praktičare, klijente, sponzore, ili same andragoge.

Sork (1988; prema Imel, 1991) navodi dva područja etičkih dilema koja se javljaju u planiranju programa:

1) *One u vezi s potrebama*. Dileme povezane s potrebama uključuju dva područja (1) reagiranje na “osjetilne” ili “izražene” potrebe i (2) baziranje programa na potrebama koje su nepriznate od strane edukatora odraslih. U prvom, autonomija budućih polaznika edukacija je uzeta u obzir, ali andragog će morati donijeti odluku o tome koje je od brojnih potreba moguće zadovoljiti. U drugom, andragog može biti suočen sa kršenjem autonomije polaznika ukoliko se usredotoči isključivo na potrebe drugog entiteta, kao što su poslodavci ili društvo.

2) *One koji se odnose na strukturu školarine*. Budući da se odluka o cijeni i školarini odnosi na polaznikovu mogućnost i spremnost plaćanja za pohađanje obrazovnih programa, ona je etički značajna. Na primjer, andragog može biti suočen s donošenjem odluke o cijeni koja će eliminirati mnoge osobe, koje bi mogle imati koristi od programa, s obzirom da si to ne mogu priuštiti. S druge strane, ako andragog to radi po “Robin Hood principu”, više naplaćuje onima koji si to mogu priuštiti da bi se subvencionirali programi za one koji su u mogućnosti manje platiti. No, je li i to etično?!

Etičke dileme u nastavi (poučavanju)

Caffarella (1988; prema Imel 1991) sugerira da su etičke dileme neizbježan dio obrazovanja odraslih te ih ispituje u okviru Brockettovog modela. Prva dimenzija,

osobni sustav vrijednosti, utječe na to kako pojedinci poučavaju, što poučavaju i kako komuniciraju sa svojim učenicima, polaznicima edukacije. Osobni sustav vrijednosti edukatora utjecati će na to hoće li kod polaznika edukacije više naglašavati njihove snage ili nedostatnosti; hoće li ih tretirati jednako, bez obzira na rasu, spol, etničko podrijetlo, odnosno vjerovanje, i hoće li vjerovati da odrasli mogu naučiti bez obzira na dob, društvenu klasu i prethodna iskustva učenja.

Eduktor se može susresti s etičkom dilemom kada je njegov osobni sustav vrijednosti, o odgovarajućem ponašanju u situacijama u kojima se uči, u sukobu sa onim od polaznika edukacije. Na primjer, edukatori koji imaju humanistički pogled na ljude, na svoju ulogu gledaju kao na facilitatorsku i imaju tendenciju da se više usmjeravaju na polaznike edukacija, a o sebi misle kao o katalizatorima u procesu učenja. Ipak, neki polaznici mogu osporavati ovaj pristup i očekivati od edukatora da se više orijentira na sam proces izvođenja nastave i provođenje odgovarajućih testova (Caffarella, 1988; prema Imel, 1991). Eduktor koji se suočava s ovom dilemom mora odlučiti želi li odustati, modificirati, ili ostati pri pristupu koji je u skladu s njegovim osobnim pogledom na ljudsku narav.

Etičke dileme se mogu pojaviti i zbog velikog broja aktera s kojima je edukator odraslih u interakciji i prema kojima ima određene odgovornosti. Primjerice, edukator može osjećati da kompromitira osobni sustav vrijednosti nađe li se u situaciji da polaznicima edukacije savjetuje upisivanje dodatnog tečaja kako bi se povećao broj uključenih, iako to nije u skladu sa njihovim potrebama. U ovoj dimenziji etičke prakse, edukatori trebaju biti sposobni napraviti ravnotežu između mnogih odgovornosti. Moraju utvrditi prioritete "prema očekivanim posljedicama poduzete akcije i biti spremni prihvatiti odgovornost za tu akciju" (Brockett, Hiemstra, 1991).

Za treću dimenziju, ključna je identifikacija strategije koja će pomoći edukatoru da vlastite vrijednosti stavi u praksu. Ovdje etički kod postaje veoma relevantan. No, stvarna briga nastaje oko toga je li edukator sposoban kritički preispitati vlastite vrijednosti bitne za obrazovanje odraslih. Razvoj osobne filozofije može biti vrijedan alat koji će pomoći edukatorima da postanu sposobniji identificirati etičke konflikte.

Brockettov model ne predstavlja formalnu teoriju niti perskriptivan model koji nudi rješenja za specifične probleme. To je procesni model dizajniran kao pomoć edukatorima u prepoznavanju područja u kojima se etičke dileme mogu javiti. Dakle, na ovaj model se gleda kao na alat podizanja svijesti o postojanju etičkih dilema i promišljanju o adekvatnom načinu njihova rješavanja.

Stvaranje etičkog kodeksa za obrazovanje odraslih

Proučavanjem raznih izvora, došlo se do zaključka kako u Hrvatskoj, osim pojedinih etičkih kodeksa različitih institucija, ne postoji etički kodeks za obrazovanje odraslih te se uočila važnost stvaranja istog. U inozemnoj literaturi postoji nekoli-

cina etičkih kodeksa, a između ostalog *Etički kodeks za demokratsko obrazovanje odraslih*¹ (FACEPA) i *Zakon o pravima odraslih koji se obrazuju*² (CAEO, 1991).

Pored postojećih etičkih kodeksa, uočila se potreba stvaranja univerzalnog etičkog kodeksa za edukatore odraslih. Glavni argumenti odnose se na postavljanje standarda ponašanja za sve edukatore, i to u njihovom odnosu prema korisnicima, kolegama, struci, društvu i javnosti, smatrajući da će se na taj način ukloniti nepoželjna ponašanja. Cilj takvog etičkog kodeksa je davanje smjernica edukatorima odraslih za provođenje odgovarajuće prakse; pružanje političkih smjernica organizacijama i agencijama uključenim u obrazovanje odraslih; pružanje zajedničkog izvještaja koji će poticati dijalog između edukatora odraslih; poticanje komunikacije o zajedničkim vrijednostima u području obrazovanja odraslih.

No, postoje i autori koji iznose argumente “protiv” stvaranja kodeksa. Jedan od takvih argumenata je taj da nam je područje obrazovanja odraslih donekle još uvijek nepoznanica. Drugi argument problematizira o moći i percepciji, odnosno postavlja pitanje tko bi imao moć odlučivanja o tome koja su ponašanja etička. Treći argument se tiče kontekstualizacije. Možemo li uistinu postaviti rigidna pravila ne uvažavajući partikularni kontekst u kojem se etička dilema javlja? Dakako da univerzalni etički kodeks ne može u potpunosti pretpostaviti i obuhvatiti sve situacije (ne)etičkog ponašanja te da je bitno uvažiti kontekst u kojem se etičke dileme pojavljuju. No, postojanje takvog dokumenta je nužno kako bi se ukazalo na važnost etičkog ponašanja kao vrijednosti koju sektor obrazovanja odraslih smatra veoma bitnom u svom području djelovanja.

Sličnog mišljenja su i autori poput Lawlera, Freemana, Sheaffera i Whitsona (prema Siegel, 2000) koji su se zalagali za stvaranje takvog kodeksa. Ističu kako su svjesni da kodeks ni na koji način ne osigurava sukladnost sa standardima, ali može poslužiti kao vodič za praksu te ujedno predstavlja javni dokument koji govori o profesionalnim namjerama i aspiracijama.

Neovisno o tome koju stranu zauzimamo, onu “za” ili onu “protiv”, činjenica je da se o etičkom kodeksu raspravlja. Govori li nam onda to da stvarnost nije tako blistava i da doista postoji potreba (bilo u vidu univerzalnog etičkog kodeksa ili nečeg drugog) za ispravljanjem postojećeg stanja?!

1 Jedno od temeljnih načela Etičkog kodeksa za demokratsko obrazovanje odraslih (Ethical code for a democratic adult education) je stvaranje obrazovnih i istraživačkih mogućnosti za sve odrasle, posebno za one nepovoljnije grupe društva – socijalno isključene.

2 Zakon o pravima odraslih koji se obrazuju (A Bill of Rights for the Adult Learner) navodi sva njihova prava te ukazuje na odgovornost odgovarajućih institucija i agencija koja su dužna zaštititi ta prava od strane svih onih koji imaju odgovornosti prema njima.

Zaključak

Iako postoje određena nepisana pravila ponašanja, postoje i slučajevi kršenja istih. Mišljenje brojnih autora, pa i autora ovog rada, jest da u institucijama koja obavljaju obrazovanje općenito, pa tako i obrazovanje odraslih, mora postojati etički kodeks kako bi se točno znalo kako koji od aktera u obrazovanju mora postupati, sukladno kojim načelima mora djelovati. Stoga, autorica predlaže stvaranje etičkog kodeksa obrazovanja odraslih u Hrvatskoj, kako bismo se približili razmišljanjima i nastojanjima autora iz različitih zemalja svijeta koji se kreću upravo u tom pravcu.

Naravno, uz postojanje etičkog kodeksa, ne smijemo zanemariti tijela koja će se brinuti o njegovoj adekvatnoj provedbi. Tijela poput Etičkog povjerenstva koja će na dnevni red staviti sva navodno neetička postupanja o kojima dobije bilo kakvu informaciju te koja će ispitati realnost situacije i postupiti u skladu s njom.

Iz svega navedenog, možemo uočiti kompleksnost stvaranja strukture koja će omogućiti etičko djelovanje svih osoba uključenih u obrazovanje odraslih te ukloniti ono koje nije takvo. Ovakva struktura nije nešto što se stvara preko noći. No, to je upravo ono čemu trebamo težiti i što, kao aktivni građani, moramo stvarati kako bismo postali bolje i kvalitetnije društvo sa pozitivno oblikovanim vrijednostima u skladu s kojima njegovi građani djeluju.

LITERATURA

- Brockett, R. G. (1990), *Adult Education: Are We Doing It Ethically?*, *Journal of Adult Education*, Vol. 19, n1, pp. 5-12.
- Brockett, R.G., Hiemstra, R. (1991), *Self-direction in adult learning. Perspectives on theory, research, and practice*. London: Routledge.
- CAEO (1991), *A Bill of Rights for The Adult Learner*. Preuzeto 19.12.2008. s <http://www.barry.edu/ACEstudents/resourceGuide/10090.htm#Bill>
- FACEPA (2000), *Ethical code for a democratic adult education*. Preuzeto 19.12.2008. s <http://www.facepa.org/PDF/EN/Cod-eng.pdf>
- Ianinska, S., Garcia-Zamor, J.-C. (2006), *Morals, Ethics, and Integrity: How Codes of Conduct Contribute to Ethical Adult Education Practice*. *Public Organization Review*, Vol. 6, n1, pp. 3-20.
- Imel, S. (1990), *Ethical Practice in Adult Education*. Preuzeto 19.12.2008. s <http://www.ericdigests.org/1992-5/adult.htm>
- Klaić, Lj. (1974), *Veliki rječnik stranih riječi*. Zagreb: Zora
- Selaković, M., Vrančić, I. (1959), *Pruručni leksikon*. Zagreb: Znanje
- Siegel, Irvin H. (2000), *Toward developing a universal code of ethics for adult educators*. *PAACE Journal of Lifelong Learning*, Vol. 9, pp. 39-64.

ETHICAL ISSUES IN ADULT EDUCATION

Jelena Drakulić

***Summary** - In recent decades, adult education is gaining more significance than ever. Ethical approach to adult education is being addressed more frequently as well. Many authors have discussed various ethical dilemmas, suggested different ethical models and tried to produce a universal ethical code for educators of adult learners what points to the significance of the problem and the importance of further discussion on the matter. Apart from the ethical codes of a few educational institutions, in Croatia there is no universal ethical code by which would the rights of the institutions, the educators and the learners themselves be recognized and protected. The goal of this article is to provide the reader with a brief overview of different discussions on the matter by various authors, an overview of their definitions of ethics and moral, suggested models and principles of ethical behavior and different approaches to producing a universal ethical code for the educators of adult learners. The purpose of the article is also to encourage everyone included in the adult education - starting with the institutions, educators and learners along with the society, which consists of (or should consist of) active citizens, to reflect on this matter and to take action in participating in producing a universal ethical code for adult education in Croatia.*

***Key words:** ethical code, ethics, integrity, moral, adult education*